

INLICHTINGEN
SAMENVATTING

(ISAM)

2174

Sectie L2

's-Gravenhage, 8 februari

Nr. : L2/0964/D-74

INLICHTINGENSAMENVATTING
(ISAM 2/74)

	<u>Aantal</u> <u>blz. :</u>	<u>Class.:</u>
I - CURRENT INTELLIGENCE.	15	[REDACTED]
II - NIEUWE ONTWIKKELINGEN EN INZET VAN SOVJET VLIEGTUIGEN IN DE FA.	12	[REDACTED]
III - DE ROL VAN DE LSK IN DE 4e ISRAELISCH- ARABISCHE OORLOG.	7	[REDACTED]
IV - POLITIEK TERRORISME.	9	[REDACTED]
V - HET POLITBURO EN HET MILITAIRE APPARAAT IN DE SU.	7	ONGECLA

De ISAM is een nationaal inlichtingendocument, dat dienovereenkomstig dient te worden beveiligd.

De inhoud mag niet:

- a. ter inzage worden gegeven aan buitenlanders;
- b. met buitenlanders in discussie worden gebracht;
- c. worden gecopiëerd,

dan nadat daartoe vooraf toestemming is verleend door het Hoofd van de Luchtmacht Inlichtingendienst.

[REDACTED]

VERZENDLIJST

behorende bij

INLICHTINGENSAMENVATTING NR. 2/74

<u>AAN:</u>	<u>EX.NR.:</u>
Chef Staf (Luchtmacht v/d Inspecteur Generaal der Krijgsmacht)	1
Voorzitter van het Comité Verenigde Chefs van Staven	2
C- CTL	3
C- Vlb. Soesterberg	4
C- Vlb. Leeuwarden	5
C- Vlb. Deelen	6
C- Vlb. Volkel	7
C- Vlb. Eindhoven	8
C- Vlb. Twenthe	9
C- Vlb. Gilze-Rijen	10
C- NS Den Helder	11
C- 1e GGW	12
C- 2e GGW	13
C- 3e GGW	14
C- 4e GGW	15
C- 5e GGW	16
C- GTM	17
C- CRC/SOC	18
C- MVV	19
C- CLO	20 t/m 23
Directeur Luchtmachtstafschool	24
C- 1 LK t.a.v. C-ASOC	25
Lumat [REDACTED]	26
Lumat [REDACTED]	27
Lumat [REDACTED]	28
MaLumat [REDACTED]	29
Lumat [REDACTED]	30
LaLumat [REDACTED]	31
Lalumat [REDACTED]	32
LuLumat [REDACTED]	33
LaLuMarat [REDACTED]	34
<u>I.a.a.:</u>	
Voorzitter v/h Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland	35
Hoofd MARID	36
Hoofd LAMID	37
Hoofd IDB t.a.v. Lu-Liaison Officier	38
OOP/KLu	39
DMLu	40
HPMV d.t.v. VCS	41
NMR-Neth. SHAPE t.a.v. Maj. [REDACTED]	42
NAK-Neth. AFCENT t.a.v. Maj. [REDACTED]	43
NAK-2ATAP t.a.v. Lt-Kol. [REDACTED]	44
C- 1LVG	45

INTERN

INTERN:

	<u>EX.NR.:</u>	
Plv. Secretaris-Generaal KLu	46	1)
BDL - Plv.CLS - Sous-Chef	47	
Hoofd Sectie L1, L4, L5 en L6 (ter circulatie)	48	1)
Hoofd Sectie L3	49	1)
Hoofd Sectie L2	50	
L2-Bibliotheek	51	
HL2B	52	
Reserve	53	

1) ter info, daarna retour L2a.

2) ex.22 en 23 ter info, daarna retour L2a.

V - HET POLITBURO EN HET MILITAIRE APPARAAT IN DE SU

1. Dat de politieke leiding van de SU voor het bereiken van haar doelstellingen in de buitenlandse politiek zeer veel van haar ontleent aan de uitbouw van de militaire macht, is zonneklaar. Dezucht in de eerste plaats verleende de SU de status van supermogen, waarbij de SALT-tafel het symbool is geworden van de pariteit. In verre eveneens was en is de reactivering van Moskou's Europa-politiek bepaald door de strategische uitbouw van de afgelopen jaren, waardoor het Kremlin zijn politieke optie kon versterken om de strategische macht van de VS los te koppelen van regionale allianties, met name Europa? Hetzelfde geldt voor het Aziatisch halfrond voorzover de vrede aan de orde is, in hoeverre aan Moskou's Azië-concept is af te lezen dat de prioriteiten van de Russische politieke strategie worden ingegeven door de Sovjetrussische militaire strategie.

2. Niettemin blijft de vraag naar de formele verhoudingen tussen de politieke leiding en het militaire apparaat, vooral ook de vraag naar de invloed van het militaire apparaat op de Sovjet-politiek, een open vraag. Men duikt onwillekeurig in de Trotzky-periode, het Stalin-tijdperk, de tijd van Chroesjtsjov, waar na dan voor de Brezjnef-periode aldaar de begripsaanduiding "bureaucratisch-militair-industrieel complex" enige uitkomst moet bieden. Het resultaat van een zo geleerd mogelijke belichting van het militaire apparaat in de SU als afzonderlijke belangengroep leert over zijn functie als pressiegroep en als factor in het politieke besluitvormingsproces minder dan op eerste oog aanwijsbaar zou lijken. Al heel moeilijk vaststelbaar is of en waar in de buitenlandse politiek van de SU zienswijzen van de politieke leiding geheel of gedeeltelijk moesten wijken voor zuiver militaire of omgekeerd. Ondanks dus de in algemene zin levensgrote tastbare militaire factor in de buitenlandse politiek van de SU, is ook in de Kremlinologie onverkort vastgehouden aan het "uiteindelijk primaat van de partij in het besluitvormingsproces van de buitenlandse politiek, ook bij gevallen waarin de militaire zienswijzen zouden verschillen van die der politieke leiders.

3. Zelfs de

3. Zelfs de promotie van maarschalk Gretsjko tot volwaardig lid van het Politburo heeft voor de evaluatie van de betekenis van de militaire invloed op de buitenlandse politiek van de SU minder te zeggen dan voor Breznjews wijze om zijn détente-politiek op solide wijze te onderheien. Waarschijnlijk wenste de Russische partijleider alle voorstanders van deze politiek in het hoogste beleidsorgaan rond zich te scharen (juist in dat kader moest dan ook Sjelest aftreden) op een ogenblik dat hij voor een van de meest precaire beslissingen in de buitenlandse en binnenlandse politiek van de SU stond. Gretsjko was stellig een van Breznjews meest gewaardeerde, meest tot samenwerking bereide collega's. Na een aanvankelijk vrij koele verstandhouding werd de relatie tussen hen, zowel op professioneel als in meer persoonlijk vlak, in de jaren van de Tsjechoslowaakse crisis en de vestiging van een marinebasis in Egypte duidelijk warmer. Gretsjko ging zich zelfs van een aantal meer diplomatieke taken kwijten, m.n. reisopdrachten die normaliter veeleer in de ambtsuitoefening van een partijfunctionaris of een ambtenaar van BZ pasten. In 1969 was de minister van defensie de dominerende figuur in een Sovjet-afvaardiging naar Praag, die in het ontslag van Alexander Dubcek en de benoeming van Husak in zijn plaats resulteerde. Het was Gretsjko die vóór de totstandkoming van het Sovjet-Indiase Vriendschapsverdrag India bezocht, vervolgens verscheidene malen Egypte tijdens de vestiging van de Sovjetbasis en Somalia voordoer hier waarschijnlijk faciliteiten ten dienste van de Sovjet-vloot uit de grond rezen. Maar hoewel Gretsjko dus zowel in het buitenlandse beleid als in militaire aangelegenheden in de afgelopen jaren zijn waarde aan Breznjew bewees, toch hoeft zijn politieke promotie nog geenszins te betekenen dat de invloed van het militaire apparaat in de formulering van het buitenlands beleid daaraan evenredig gegroeid is.

4. Reeds sedert de uitbreiding van de wapenontwikkeling, met name de intensieve bouw van helikopter-carriers, kruisers van de Kreta klasse met geleide raketten, torpedojagers en atoomonderzeeërs, dus sedert de uitbreiding van het vlagvertoon op de zeeën had consultatie met de militaire leiding op meer frekwente basis en tevens in een vroeger stadium van besluitvorming plaats: hierdoor kreeg de communicatie tussen vertegenwoordigers van de strijdkrachten en de partijtop een regelmatig karakter. Vermoed kan ook worden dat hoge militaire

ambtsdragers hun

ambtsdragers hun zienswijzen aan leden van het Politburo konden voordragen in de Defensieraad of dat de minister van defensie, toen hij nog geen lid van het Politburo was, op invitatie bijeenkomsten van het lichaam heeft bijgewoond om zijn visie ten beste te geven, wanneer militaire besluiten genomen moesten worden.

5. Voorzover de sterk uitgebreide politiek-militaire verbanden van de SU als supermogendheid ernstig zouden worden gecompromiteerd door een grote openlijke crisis tussen partij en leger, is het aannemelijk te maken dat de partij gedwongen was het leger met meer omzichtigheid te bejegenen. Reeds uit de hoge graad van professionalisering van het militaire apparaat zou men voorts kunnen afleiden, dat de Sovjet-krijgsmacht voor de behartiging van zijn vitale belangen besluitvorming van de politieke leiding tracht te beïnvloeden: toch het uitermate moeilijk dit soort algemene conclusies met feiten te staven. Algemeen werd, vóórdat Breznjew dynamiek bracht in de ontspanningspolitiek, aangenomen dat juist het militaire kader pogingen om tot meer ontspannen betrekkingen met kapitalistische landen te komen gevaarlijk achtte voor de staatsbelangen. Toch is van een noemenswaardige controverse tussen leger- en partijleiding over de ontspanningspolitiek vrijwel niets of vrijwel niets met zekerheid bekend. Dat de lijn van Breznjews buitenlandse politiek van "tegemoetkoming" doorgetrokken worden in de zin van versterking van de discipline op binnenlandse politiek terrein, staat hier geheel buiten.

6. Ook voor een zeker militair streven zich "uit de greep van het partij-apparaat" los te maken op grond van het argument dat "te veel" inmenging in de professionele sectoren de paraatheid en de effectieve functionering van de militaire organisatie ondermijnt zijn theoretisch wellicht premissen aanwezig, in de feitelijke situatie dat moeilijk of helemaal niet aantoonbaar. Wel kan gezegd worden, ook dat is iets anders, dat na de val van Chroesjtsjow de militairen een groter aandeel kregen in de uitwerking van de strategie en formulering van de strategische doctrine. Daarmee erkende de politieke leiding slechts, dat militair dilettantisme van partijleiders (Cubaïse crisis 1962?) niet op één lijn dient te worden gesteld met professioneel militaire deskundigheid, waardoor zij de militaire experts, zoals men dat wil, met meer autoriteit bekleedden.

7. Men bedenke

7. Men bedenke overigens dat meer dan 90% der generaals en officieren partijlid zijn en zulks zonder nu de indruk te wekken dat hier voor de efficiency van de Sovjet-krijgsmacht als bedrijf de obstakels hoog liggen opgetast. Hoewel uit een puur technocratisch oogpunt een scheiding der ideologieën van partijleiders en militaire experts theoretisch plausibel is te maken, Sovjet-maatschappelijk convergeren die zaken zozeer dat zij ofwel geheel samenvallen of elkaar wederzijds geheel en al doordringen. De verhouding Breznjew-Gretsjko zou dienaangaande zelfs als symbolisch kunnen worden aangemerkt. Bovendien, de begripsaanduiding "bureaucratisch-militair-industrieel complex" is er natuurlijk niet ter verdoezeling van een gebrek aan feitenkennis, de term geeft aan dat in de SU die drie krachten juist tal van belangen gemeen hebben. Er wordt weleens beweerd dat in de afgelopen jaren een "stilzwijgende afspraak" van kracht zou zijn tussen Breznjew en Gretsjko, volgens welke de partijleider het militaire kader de nodige ruimte voor de professionele opbouw van het militaire apparaat laat, terwijl dan de minister van defensie op zijn beurt de verheffing van het partijpolitieke werk in de strijdkrachten niet in de weg zou staan. Ook in deze zienswijze worden de twee elementen toch maar als verzoend voorgesteld, waar zij eigenlijk als onverzoenbaar gelden.

8. De relatie tussen partij en leger wordt echter niet gekenmerkt door een model van tegenstellingen en spanningsverhoudingen, maar door een model van identiteit in visies en benaderingswijzen, van een zo brede consensus, dat verschillen alleen nog in een stelsel van tegenstellingen kunnen worden geplaatst, wanneer de consensus-achtergrond waartegen zij opdoemen sterk wordt onderbelicht. Voor een streven van het militaire apparaat naar een zekere autonomie naast of ten opzichte van de partij valt geen evidentie aan te voeren. Illustratief in dit opzicht is alleen al het feit dat in de laatste jaren juist het WP werd opgevaardigd als een instrument van politieke stabilisering en consolidatie in het Oostblok. Met de leidende rol van de CPSU heeft, zo schijnt het, geen instelling of sector in de SU in de laatste jaren minder moeite gehad dan juist het leger, zulks niet omdat het leger geheel een prooi is in de greep van de partijleiding, maar omdat het eenvoudig zelf geheel en al een verlengstuk van de politieke leiding is (cfr ISAM 3/73 het artikel van legergeneraal A. Jepisjef,

Chef van het

Chef van het Politieke Hoofdbestuur van de Sovjet strijdkrachten). Het Politieke Hoofdbestuur van de strijdkrachten maakt deel uit van het ministerie van defensie, maar - belangrijker - is tegelijkertijd een afdeling van het Centrale Comité van de CPSU. In de tweede wereldoorlog was Breznjew zelf plaatsvervangend chef van het Politiek Hoofdbestuur.

9. Berust dan al het prestige van de buitenlandse politiek van de SU voor een belangrijk deel op de militaire machtsfactor, de besluitvorming met betrekking tot defensie en buitenlandse zaken berust geïntegreerd in handen van het Politburo, waarbij in het verleden de Defensieraad het forum was waar de politieke en de militaire leiding formeel op het hoogste niveau elkaar ontmoetten. Over de huidige verantwoordelijkheid van de Defensieraad en over de zetelverdeling daarin bestaat weinig zekerheid. Vermoed wordt dat dit consultatief orgaan met name in oorlogstijd de politieke en militaire leiders moet verenigen voor het ordineren van de algehele leiding van de oorlogsinspanning. Inmiddels blijft de beslissing over oorlog en vrede aan het Politburo voorbehouden. Een ander formeel communicatiekanaal tussen de politieke en militaire top wordt gevormd door de Ministerraad, waar de minister van defensie uiteraard deel van uitmaakt. In dit forum onderhoudt hij rechtstreeks contact met de ministerpresident A. Kosygin, tevens lid van het Politburo. De ministerraad kan te allen tijde speciale commissies in het leven roepen, daaronder commissies voor militair-industrieel aangelegenheden met daarin vertegenwoordigers van de strijdkrachten

10. Onder beheer en controle van het ministerie van defensie bevinden zich de Generale Staf, de vijf krijgsmachtdelen en de directies voor logistiek en materieelvoorziening. Niet onder de minister van defensie ressorteren de binnenlandse veiligheidstroepen en de grenstroepen. Waar van de minister van defensie en voor deze van de opperbevelhebbers directe orders kunnen uitgaan voor troepenontplooiing (zoals in Tsjechoslowakije 1968, via de Generale Staf aan de grondtroepen en de taktische luchtmacht), kan nochtans alleen het Politburo hem daartoe autoriseren. Het ministerie van defensie heeft zijn eigen "Militaire Raad", welke aan de strijdkrachten richtlijnen uitdeelt over zaken als verhoging van de discipline en verbetering van het partijpolitieke werk. Formeel contact tussen vertegenwoordigers van de

woordigers van de

woordigers van de strijdkrachten en de politieke leiders heeft voorts nog in het Centrale Comité van de CPSU plaats: 36 officieren dienen daarin als lid, het merendeel daarvan als kandidaat-lid. Twee afdelingen bij dit Centrale Comité, het Politieke Hoofdbestuur van de strijdkrachten en de afdeling Administratieve Organen (personeelszaken) behartigen allereerst de partijzaak in het leger, in mindere mate vermoedelijk ook legerzaken bij de partij.

11. Gaan de directieven daarvoor uit van het Politburo, het ministerie van defensie formuleert en verwezenlijkt de militaire doctrine van de CPSU. Het Politburo is het hoogste beleidsorgaan waar men de militaire doctrine een definitief en officieel stempel oplegt en waar, behalve over oorlog en vrede, ook besluiten over troepenverplaatsingen vallen. Maar behalve deze officiële kanalen tussen partij en leger zijn niet minder gewichtig die welke achter de schermen en in persoonlijke of sociale kontakten tot stand plegen te komen. In de jaren vijftig had b.v. Chroesjtsjow zijn eigen "factie" opgebouwd onder commandanten die met hem in de slag om Stalingrad en in de Oekraïne hadden gevochten. Breznjew diende onder Gretsjo als politiek officier aan het Kaukasusfront. Maar ondanks al deze formele en informele kanalen ter communicatie met de partijleiding blijft het vrijwel onmogelijk op directe wijze te bepalen welke adviezen nu door de militaire leiders op belangrijke door militaire implicaties gekenmerkte punten van de buitenlandse politiek (Arabisch-Israëliëse oorlog 1967/73; interventie Tsjechoslowakije; SALT; China; Vietnam-oorlog) aan de politieke leiders zijn verstrekt, of zulke adviezen unaniem waren en door het Politburo al dan niet zijn opgevolgd. Klare evidentie over de vraag of de militaire leiding voor of tegen de militaire interventie in Tsjechoslowakije was ontbreekt, zulks evenzo in het geval van de vestiging van een militaire basis in Egypte in 1970. Weliswaar was deze laatste ontwikkeling mogelijk geworden door aanzienlijke uitbreiding en verbeteringen van de Russische luchtmacht en luchtverdediging, maar directe evidentie over de vraag of in militaire kring, op grond van potentiële risico's, weerstand tegen deze politieke stap bestond ontbreekt. Op veel giswerk berust eveneens het evalueren van de houding van de militaire leiders ten aanzien van de problematiek rond de SALT (cfr ISAM 12/70) en het SALT-akkoord van 1972. De militaire pers stelt deze onderwerpen over

het algemeen

het algemeen eerst aan de orde, wanneer de lijn reeds officieel is en derhalve in de geest van volstrekte politieke loyaliteit. Voor de MBI ligt de zaak niet anders: hier werd voor lange tijd (en voor veler ogen) een ridikuul proefballonnetje opgelaten door ene Joeri Kostko van het Instituut voor Wereldeconomie en Internationale Betrekkingen te Moskou ... En zo er van tijd tot tijd nuances of verschillen in de militaire pers te traceren vallen, dan nog dient altijd terdege beseft te worden dat dit soort artikelen in de centrale militaire pers of in de tijdschriften van de afzonderlijke krijgsmachtdelen onder de supervisie verschijnen van het Politieke Hoofdbestuur. In de gepubliceerde uitlatingen van Gretsjko en zijn collega's is de steun voor de officiële lijn m.b.t. SALT ondubbelzinnig: hoogstens in de aanvangsfase waren vermoedelijk enige invloedrijke militaire gezagsdragers vrij sceptisch gestemd of simpelweg geautoriseerd - geheel in de game - wat scepsis te laten blijken en de bedoelingen van de VS in een dubieuzer daglicht te stellen.

12. Al met al kan met enige stelligheid gezegd worden, dat de militaire leiding gaandeweg meer, zeker niet minder, en in een vroeg stadium betrokken werd in het besluitvormingsproces in de buitenlandse politiek van de SU, een situatie die dan geformaliseerd werd in Gretsjko's benoeming tot lid van het Politburo. De vertegenwoordiger van de strijdkrachten verwierven zo op vastere basis en frekwenter toegang tot de partijleiding. In die zin is de status van het militaire apparaat verhoogd. Het aankweken, zo die mogelijkheid al gegeven was van zin voor bonapartisme en kastegeest, waar de militaire leiding haar status geheel aan de partij te danken heeft, zou het ondergraven haar eigen raison d'être betekenen. Wedijveren tegen de partij, waar deze onbestreden meerdere en in haar naam de centrale plannenmakers zich in de laatste jaren nu niet bepaald de verwaarlozing van het militaire apparaat hebben te verwijten, heeft alle logica tegen zich. Dat partij en leger in de SU twee dingen zijn die hemelsbreed van elkaar verschillen wijst de praktijk wel allerminst uit, hoewel in het kader van model-theorieën allerlei antagonismen op papier te bedenken vallen. Het principe van de CP als leidende kern van alle staatsorganen en maatschappelijke organisaties geldt ook volledig voor een organisatie als het Sovjet-leger. Het op alle niveaus in die organisatie in praktijk brengen van de partijpolitiek is in werkelijkheid niet zo maar extern en exclusief partijbelang, iets erg abstracts of "wezensvrij". Integendeel, het principe is in de Sovjet-praktijk onlosmakelijk verbonden met de belangen van het leger zelf.